

Гльченко С.Ю., старший науковий співробітник Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при РНБО України, провідний науковий співробітник, кандидат юридичних наук

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НОРМАТИВНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ПОРЯДКУ НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ УЧАСНИКАМ БОЙОВИХ ДІЙ

1. Відповідно до положень ст. 49 Конституції України кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. У ст. 3 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» під здоров'ям розуміється «стан повного фізичного, психічного і соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб і фізичних вад».

Охорону здоров'я безпосередньо пов'язують із системою заходів, які здійснюються органами державної влади та органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, закладами охорони здоров'я, медичними та фармацевтичними працівниками і громадянами з метою збереження та відновлення фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини при максимальній біологічно можливій індивідуальній тривалості її життя (ст. 3 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»).

Про таке саме йдеться і у Кодексі цивільного захисту України стосовно рятувальників аварійно-рятувальних служб (формувань), осіб, залучених до виконання аварійно-рятувальних робіт у разі виникнення надзвичайної ситуації, а також постраждалих внаслідок такої надзвичайної ситуації, передусім неповнолітніх осіб, де зауважується, що медико-психологічна реабілітація включає у себе комплекс лікувально-профілактичних, реабілітаційних та оздоровчих заходів, спрямованих на відновлення психофізіологічних функцій, оптимальної працездатності, соціальної активності (п. 23 ч. 1 ст. 2 Кодексу).

У ст. 5 Закону України «Про соціальні послуги» розкривається зміст психологічних послуг, як «надання

консультацій з питань психічного здоров'я та поліпшення взаємин з оточуючим соціальним середовищем, застосування психодіагностики, спрямованої на вивчення соціально-психологічних характеристик особистості, з метою її психологічної корекції або психологічної реабілітації, надання методичних порад».

Таким чином питання надання психологічної допомоги в Україні потребує комплексного вирішення, так як безпосередньо пов'язуються із соціальною сферою, сферою охорони здоров'я та цивільного захисту населення і має відповідне нормативно-правове закріплення.

2. 31.03.2015р. розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо медичної, психологічної, професійної реабілітації та соціальної адаптації учасників антитерористичної операції» №359-р було затверджено відповідний план, пункти якого містять заходи, пов'язані із психологічною реабілітацією учасників бойових дій.

03.11.2015р. набув чинності Закон України «Про внесення зміни до статті 11 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»», в якому передбачено, що «військовослужбовці, учасники бойових дій та прирівняні до них особи, особи, звільнені з військової служби, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції чи виконували службово-бойові завдання в екстремальних (бойових) умовах, в обов'язковому порядку повинні пройти безоплатну психологічну, медико-психологічну реабілітацію у відповідних центрах з відшкодуванням вартості проїзду до цих центрів і назад. Порядок проведення реабілітації та відшкодування вартості проїзду встановлюються Кабінетом Міністрів України».

3. У чинному законодавстві України передбачено:

– забезпечення проведення обов'язкового медичного огляду військовослужбовців, звільнених у запас (демобілізованих), які були призвані на військову службу під час мобілізації, та направлення демобілізованих військовослужбовців, у яких виявлені порушення стану здоров'я, на стаціонарне обстеження в заклади охорони здоров'я;

– забезпечення проведення у військових частинах (підрозділах) медичного огляду та індивідуальних бесід

психологів з метою виявлення військовослужбовців, які потребують психологічної, фізичної та соціальної реабілітації;

– запровадження системи психологічної реабілітації військовослужбовців, призваних на військову службу під час мобілізації, не пізніше ніж за тиждень до їх звільнення з військової служби.

4. Під час моніторингу регіональних центрів психологічної реабілітації і лікування учасників АТО, який проводиться за участю регіональних координаторів зі зв'язків з громадськістю Уповноваженого Верховної Ради України та представників громадських організацій встановлено проблеми, які пов'язуються зі статусом діяльності подібних центрів і наслідками, які можуть бути ймовірними для учасників АТО, які проходять лікування і реабілітацію в них.

Так порядок функціонування та діяльності центрів психологічної реабілітації та лікування законодавчо не врегульований (відсутні відповідні нормативно-правові документи). Також законодавчо не врегульовані питання процесу госпіталізації, лікування та виписки. Військові потрапляють до центрів переважно перебуваючи у відпустці, без відповідних направлень, тоді, як у п. 260 Статуту внутрішньої служби Збройних сил України зазначається, що «у разі направлення на лікування поза розташуванням частини військовослужбовці повинні... мати при собі направлення, підписане командиром військової частини».

Окрім того центри з психологічної реабілітації учасників бойових дій розміщуються на базі психоневрологічних лікарень, що може створювати негативні наслідки для подальшого життя осіб, які проходили там реабілітацію та лікування.

Так сама процедура госпіталізації прибулих до центрів психологічної реабілітації та лікування для учасників АТО здійснюється на підставі норм Закону України «Про психіатричну допомогу». В подальшому особи, які пройшли лікування в цьому медичному закладі, можуть стикатися з проблемами, пов'язаними із постановкою осіб, які проходили психологічну реабілітацію, на диспансерний чи консультативний облік у психоневрологічних диспансерах за місцем постійного проживання. Це може спонукати обмеження

у виборі професії, проблеми із отриманням сертифікату від психіатра для оформлення водійського посвідчення тощо.

Таким чином актуальним лишається питання удосконалення механізму реалізації положень ст. 11 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» стосовно психологічної реабілітації військовослужбовців, учасників бойових дій та прирівняних до них осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції чи виконували службово-бойові завдання в екстремальних (бойових) умовах.

Драгола Л.В., старший викладач кафедри практичної психології, ЧНУ імені Богдана Хмельницького, кандидат психологічних наук

НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ЛЮДЯМ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Найбільш актуальними в Україні є проблеми психологічних та психічних наслідків перебування людини в надзвичайній ситуації, які загрожують життю та здоров'ю.

Надання психологічної допомоги людям, які постраждали в наслідок надзвичайних ситуацій є запорукою успішного функціонування системи соціально-психологічного супроводу та реабілітації.

Надзвичайна ситуація – це небезпечні події чи явища, що призводять до порушення безпеки життєдіяльності: ситуація на певній території, що склалася внаслідок аварії, небезпечного природного явища, катастрофи, стихійного, чи іншого нещастя, тяжкого злочину, терористичного акту з людськими жертвами, завдання шкоди здоров'ю, значні матеріальні втрати, порушення умов життєдіяльності. До надзвичайних ситуацій належать події, що виходять за межі звичайного життя й можуть викликати травматичний стрес у кожної людини [3].

Надзвичайними ситуаціями називають обставини, що виникають унаслідок природних стихійних лих, аварій і катастроф техногенного чи екологічного походження, що